

MODELS FLEXIBLES DE FORMACIÓ: UNA RESPOSTA A LES NECESSITATS ACTUALS

LA COMMEMORACIÓ DELS DIES MUNDIALS PROPOSTA DE TREBALL D'INFERMERIA COMUNITÀRIA

Opinió i resultats dels i de les estudiants

- Rius Tormo, Palmira
Universitat de Lleida
Departament d'Infermeria Facultat d'Infermeria
Rovira Roure, 44, 25198 Lleida Espanya
Palmira.rius@infermeria.Udl.es

- Puy Rubio, Mª Puy
Hospital de Sta. Maria
Universitat de Lleida
Departament de Medicina
Alcalde Rovira Roure 44, 25198 Lleida.
prubio@gss.scs.es

1. **RESUM:** El que es proposa en el 3er curs del Grau d'Infermeria amb el treball sobre els Dies Mundials és incitar a la creativitat partint d'interessos del propi grup i donant pautes d'elaboració més flexibles alhora que es fomenta l'esperit crític i la participació comunitària. Com a resultats han estat conèixer organismes internacionals, treball en equip, preparació de material didàctic, sensibilització en temes, realitzar accions comunitàries, etc. S'aporta una visió de la infermeria més creativa i que pot participar en més aspectes de la societat.
2. **ABSTRACT:** What is proposed in the 3rd year of the Bachelor of Nursing with work on World Days incite creativity is based on the group's own interests and providing more flexible patterns of development while fostering the critical spirit and community involvement. As a result: Meet international organizations, teamwork, preparation of training materials, awareness issues, conduct community activities, etc. Contributes a creative vision of nursing and can participate in most aspects of society.

MODELS FLEXIBLES DE FORMACIÓ: UNA RESPOSTA A LES NECESSITATS ACTUALS

3. PARAULES CLAU: Infermeria, formació, creativitat, Dies Mundials, esperit crític /
KEYWORDS: Nursing, education, creativity, Days World, critical mind

4. DESENVOLUPAMENT:

Infermeria Comunitària s'imparteix el 1r quadrimestre de 3er grau d'Infermeria. És una assignatura troncal, distribuïda en teoria i seminaris, el temari comprèn les funcions i activitats que fan les infermeres en Atenció Primària de Salut, la Llei de Salut Pública, l'atenció domiciliària, el concepte de comunitat i educació per la salut, entre d'altres temes que ajuden a situar a l'estudiant en funcions i activitats diferents de les assignades a l'hospital.

La majoria de treballs que han de realitzar durant els estudis de grau estan proposats amb un esquema fix : introducció, justificació, objectius, avaluació de resultats, conclusió i bibliografia. Tot plegat, d'una gran utilitat formativa en línia amb les directrius que marca la ciència.

D'altra banda, i per tal d'introduir els Dies Mundials, La Carta de les Nacions Unides (1) té com objectiu impulsar mesures internacionals de sensibilització al gran públic vers temes de política, ecologia, valors culturals i humanitaris entre d'altres. S'impulsen campanyes de temes fonamentals i /o específics i gracies al gran prestigi i a l'àrea d'influència s'aconsegueix promoure solucions a curt i llarg termini. De fet, moltes d'aquestes propostes, periòdiques o que es poden saber amb antelació, ofereixen dades molt útils actualitzades i que també es veuen en els mitjans de comunicació, totes aquestes documentacions poden ser consultades i fetes anar per impulsar la crítica i la reflexió a l'hora de triar o participar en un treball acadèmic.

En aquest sentit, el Consejo Internacional de Enfermeria (CIE) també proposa reforçar la importància dels vincles entre les organitzacions internacionals, nacionals i regionals, especialment amb l'OMS, amb l'Organització Internacional del Trabajo, amb la Creu Roja, Unicef, Amnistia Internacional, entre d'altres(5). Ha estat un motiu més per la proposta de treball.

MODELS FLEXIBLES DE FORMACIÓ: UNA RESPOSTA A LES NECESSITATS ACTUALS

Un rerefons important és impulsar un clima pedagògic creatiu, per la qual cosa es necessita en primer lloc el desenvolupament d'habilitats generals, de certes capacitats generalitzadores, de conviccions, de sentiments i valors que es poden manifestar en les actituds i després considerar altres qualitats més específiques relacionades amb la professió (6).

És la motivació, intrínseca que tots i totes les estudiants han de tenir enfront el seu aprenentatge i la extrínseca donada per les pautes dels i les docents i en paraules de Alvarez de Zayas , Carlos (1998): “El procés docent educatiu eficient és aquell que transforma la necessitat social en motiu per l'estudiant” (6).

En el període de formació universitària és precís aquest aspecte ampli respecte a fonts informatives i la repercussió de les campanyes (3,4, 5).

Molt sovint trobem que la universitat no està prou immersa en fenòmens socials i, encara que hi ha un seguit d'intencions en tots els estaments, sigui docència, gestió i recerca, estem d'acord en el *què* però no en el *com*.

Reprenent el tema dels Dies Mundials, han estat d'una gran utilitat. Si bé la infermeria comunitària és un terreny abonat per tots els aspectes participatius, alhora dóna un sentit útil als treballs que fa l'estudiant i que pot fer en el futur. Obrir un ventall de participació entre facultat d'infermeria i serveis de l'hospital, facultat d'infermeria i facultat de medicina, estudiant i possibles pacients no fa altra cosa que sembrar pel futur aspectes de comprensió i col·laboració.

De fet, s'intenta que Infermeria, que té molts àmbits d'actuació, en vegi encara més. Si bé el màxim i més visible és l'hospital, també un altre àmbit molt important són els Centres d'Atenció Primària on tenen funcions més properes i directes a les persones sanes.

És l'estudiantat qui treballarà i farà visible una determinada manera de fer professional, totes les accions formatives es van integrant en el que esdevindrà. Introduir i buscar noves fórmules pot resultar un fet estimulants i generador de competències creatives.

MODELS FLEXIBLES DE FORMACIÓ: UNA RESPOSTA A LES NECESSITATS ACTUALS

a) Objectius

- Proposar un treball inspirat en el Dies Mundials i relacionar-lo amb els interessos del grup i el temari de l'assignatura d' Infermeria Comunitària.
- Aportar els comentaris de l'estudiantat respecte al treball

b) Descripció del treball

Les pautes que es van donar pel treball escrit sobre els Dies Mundials van ser:

- Consultar la informació de l'OMS i d'altres organismes internacionals i locals.
- Descriure què es fa a nivell mundial o local.
- Proposar accions per l'adherència al lema/tema escollit, podien ser les mateixes que proposa l'organisme en qüestió o bé altres adaptades, o bé totalment originals, sempre i quan acomplissin en part el ideari del Dia o jornada escollit.
- Visibilitzar el paper d'infermeria en la prevenció i els *cuidatges*, es a dir pensar com infermeres i situar-se en els *cuidatges* preventius, com en la prevenció del tabaquisme, o curatius com en el càncer o en la recuperació cardíaca.
- Relacionar i integrar coneixements adquirits durant els cursos anteriors, val a dir que aquesta experiència s'ha ofert a l'estudiantat de tercer curs, i ja tenen un bagatge professional de teoria i pràctica.
- En les indicacions i tutories es va fomentar i incentivar la creativitat sense deixar de banda el rigor de tots els treballs que es demanen durant el Grau d'Infermeria.

c) Resultats i/o conclusions

Per tal d'avaluar el treball es va preguntar per escrit als i les estudiant d'una manera general i oberta que els havia aportat el treball del Dia Mundial, podien identificar-se o no, si el recomanaria als seus companys i companyes i si calia donar més o menys pautes.

Els resultats obtinguts es podrien agrupar de la següent manera:

MODELS FLEXIBLES DE FORMACIÓ: UNA RESPOSTA A LES NECESSITATS ACTUALS

- Conèixer diferents organismes internacionals i els dies i accions que proposen.
- Haver d'escollir un tema d'un ventall ampli i en qual s'havien d'implicar.
- Treball en equip, d'una forma diferent, remarcant les particularitats i interessos de cada integrant.
- Preparació de material didàctic adient.
- Sensibilització en molts temes, poc o gens, tractats durant el grau.
- Realitzar (els i les que volien) accions comunitàries.

Com a resultats respecte a l'estudiantat destaquen la variabilitat del treballs i les fites aconseguides, com la contribució a la recollida per part del Banc Sang, de l'Hospital Arnau de Vilanova, la planificació de campanyes com la de estar alerta de les malalties del cor, la entrevista a una persona trasplantada recentment, l'enquesta sobre consum d'alcohol a la classe, la sensibilització cap a temes polèmics com la mutilació genital femenina, el maltractament infantil, la ampliació del temari d'altres cursos com en la salut de la dona, més concretament en la menopausa i càncer de pit, etc.

Cal destacar també els dos aspectes divergents respecte a la pregunta de si calia donar més pautes o menys. Uns i unes afirmen necessitar més instruccions, i d'altres no tantes, gairebé al 50%.

Reprenent si s'han de donar més pautes o no com om reflexió, es podria matisar que com més pautes més es tanca les possibilitats creatives, més visió quantitativa i menys qualitativa, condueix a no uniformitzar (7), aquesta uniformitat tan còmoda pel professorat i l'estudiantat. S'assemblaria a les Normes de Circulació, al protocol d'una tècnica, o a un test de sí o no. En els *cuidatges*, arrel de la infermeria s'ha de pensar contínuament en la individualitat, en veure a les persones en la seua dimensió única, cal omplir la historia clínica, fer un pla de cures estandarditzat, però també s'ha d'obrir el concepte a considerar d'altres coses de tota la dimensió de la persona (8). En aquest sentit, afirma Almansa (2008) que *“El modelo profesional de la enfermera se construye sobre la base de la obediencia, la sumisión y el deber de servir, que durante siglos han ido favoreciendo un rol*

MODELS FLEXIBLES DE FORMACIÓ: UNA RESPOSTA A LES NECESSITATS ACTUALS

de sometimiento y dependencia. De este modo se ha perdido durante siglos la aportación creativa individual que todo cuidador lleva dentro”

En tota organització calen uns paràmetres genèrics, però alhora flexibles, tot i que ben segur portarà controvèrsia a l'hora de lavaluació si parlem de docència, també portarà controvèrsia si parlem del món laboral. Una pregunta :

¿No és la universitat, la que en el seu compromís de formar a les persones, ho ha de fer per preparar-les pel món laboral però també alhora pel canvi i la transformació i la millora de la societat? ¿ Quin lloc podria ser més transformador de la societat...?

Moltes vegades Bolonya no facilita la creativitat, tot s'ha d'estructura molt i quantificar, els espais pedagògics són pautes repetitives, varia la assignatura, però la dinàmica de treball és la mateixa. Aquesta dada hauria de preocupar als i a les docents, si no donem un ventall més flexible, sempre es treballarà de la mateixa manera i els innovadors/res tindran suport i poca consideració (9).

Comentaris literals de l'estudiant:

Sense nom:

“A la hora de empezar el trabajo, me costó, lo vi complicado, pero luego con mis compañeros hemos visto cosas que nos pueden servir en el futuro”

“Nos gustó elegir nosotras el tema”, Pero, costo...uf

“Ens va agradar discutir quin tema i accions podríem fer...”

“...ha estat una oportunitat diferent...” “...més de la societat...”

“he gaudit al realitzar-lo, he trobat satisfacció en veure les coses que hem fet “

“Es un bon mètode, hi ha una part teòrica i una part pràctica “ més pautes no, però si millor explicades ...”

“És una manera d'aprendre diferent, més a la nostra manera”

MODELS FLEXIBLES DE FORMACIÓ: UNA RESPOSTA A LES NECESSITATS ACTUALS

Claudia : “Lo recomendaria por los resultados obtenidos, he conocido un tema a fondo, y me han gustado las nuevas iniciativas del grupo, de pautas da igual, en la tutoría avanzábamos ...”

El pensament crític pot ajudar al desenvolupament del futur perfil professional, i alhora de com participen en la vida de relació amb els altres (10).

La lectura i crítica general dels treballs aporta una visió de la infermeria més creativa i que pot participar en més aspectes de la societat i amb l'acceptació total de les paraules de Dewey (1989) “*los pensamientos y las ideas no pueden ser transmitidas de una mente a otra*” d'ací que calgui conrear amb metodologies participatives, i que en infermeria tenen teòrics de referència tan a nivell pedagògic com a nivell de teories d'infermeria, com Carl Rogers, el mateix Dewey, Freire, Watson, Henderson, entre d'altres, i flexibles durant tot el procés formatiu de les persones.

5. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- 1) <http://www.un.org/es/events/observances/>
<http://www.un.org/es/documents/charter/>
- 2) Fernández, J. A. (2002). *Los Días Mundiales: Valores y actitudes que se desarrollan en su celebración*. Narcea Ediciones.
- 3) Font de les imatges: pàgina Nacions Unides i treballs dels estudiants d'IC curs 2013/14
Apunts del temari d'IC curs 2013/14
- 4) ANECA, Libro blanco de Enfermería. Disponible en
http://www.aneca.es/var/media/150360/libroblanco_jun05_enfermeria.pdf
[Consultado 30-08-2013]
- 5) Consejo Internacional Enfermería: <http://www.icn.ch/>

MODELS FLEXIBLES DE FORMACIÓ: UNA RESPOSTA A LES NECESSITATS ACTUALS

- 6) Calichs, E. L. (2006). El proceso de formación de las competencias creativas. Una necesidad para hacer más eficiente el aprendizaje de los estudiantes universitarios. *Revista Iberoamericana de Educación*, 40(3), 6.
- 7) Runge Peña, Andrés Klaus; Diego Alejandro Muñoz Gaviria.(2005)m "Mundo de la vida, espacios pedagógicos, espacios escolares y excentricidad humana: reflexiones antropológico-pedagógicas y socio-fenomenológicas." *Revista Latinoamericana de Ciencias Sociales, Niñez y Juventud*.
- 8) Almansa Martínez, P., & López Martínez, O. (2008). Perfil creativo de un grupo de estudiantes de enfermería. *Enfermería Global*, 7(2).
- 9) Alfaro, R. (2009). Pensamiento crítico y juicio clínico en enfermería. *Pensamiento crítico y juicio clínico en Enfermería*.
- 10) Hawes, Gustavo. (2003). "Pensamiento crítico en la formación universitaria." *Documento de Trabajo* 6